

"I HAVE NO SPECIAL TALENT. I AM ONLY
PASSIONATELY CURIOUS."

ALBERT EINSTEIN

ΤΑ ΦΡΕΣΚΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ 11^{ΟΥ}
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Η Νόηση (2) Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ Σκέψη Η «Αποκλίνουσα» ...

T.156 26-09-2017

Ο Guilford αναφέρει για την αποκλίνουσα νόηση: Είναι ο τρόπος σκέψης που χρησιμοποιείται για επίλυση προβλημάτων όπου το άτομο απομακρύνει τη σκέψη από τις γνωστές και συνηθισμένες απαντήσεις και που μπορεί να δώσει πολλές λύσεις. Η **αποκλίνουσα σκέψη ονομάζεται και δημιουργική σκέψη** και χαρακτηρίζεται από: • Μεγάλο αριθμό πιθανών απαντήσεων. • Ευρηματικότητα-εφευρετικότητα. • Δημιουργικότητα.

Η αποκλίνουσα – δημιουργική σκέψη: «είναι η νοητική ικανότητα με την οποία η εξέταση και η επεξεργασία των δεδομένων του προβλήματος γίνεται με έναν πιο ελεύθερο τρόπο που του επιτρέπει νέους και ανορθόδοξους συνδυασμούς, με σκοπό την εύρεση μεγάλου αριθμού πρωτότυπων ιδεών και πιθανών λύσεων». (Παρασκευόπουλος Ι., 2004, σ. 25)

Η αποκλίνουσα σκέψη βασίζεται στη φαντασία, δεν ακολουθεί την πορεία του λογικού συστήματος του ναι και του όχι, είναι δημιούργημα του δεξιού ημισφαιρίου και συμβολικά εκφράζεται με τον κύκλο. Η δημιουργική σκέψη δεν ακολουθεί τον ορθολογικό χαρακτήρα που συναντήσαμε στη συγκλίνουσα κριτική σκέψη, αντιθέτως επιδιώκει την παραγωγή πρωτότυπων και καινοφανών ιδεών. Ενεργοποιείται σε αυτή τη διαδικασία η φαντασία και η δημιουργικότητα. Η αποκλίνουσα – δημιουργική σκέψη των ατόμων εκτός από τα ποιοτικά στοιχεία της πρωτοτυπίας και της ευρηματικότητας διαχέεται και από ευαισθησία. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι **τόσο η αποκλίνουσα – δημιουργική σκέψη όσο και η συγκλίνουσα – κριτική σκέψη ενσωματώνουν κοινά στοιχεία**. Ακόμη, η δημιουργική σκέψη απαιτεί απαραίτητα και τη χρήση της κριτικής σκέψης (Κολλιιάδης Εμ., 2002). Όταν θέλουμε να λύσουμε ένα πρόβλημα, πρώτα γίνεται η ανάλυσή του και στη συνέχεια προχωράμε σε πιθανές γενικές λύσεις και καλούμαστε να επιλέξουμε ποια κατά τη γνώμη μας είναι η καλύτερη και ολοκληρώνουμε τη διαδικασία με την αξιολόγηση, με τον τελικό μας απολογισμό.

Μέσα από αυτό το παράδειγμα γίνεται κατανοητό ότι έχουμε εναλλαγή στη χρήση συγκλίνουσας – κριτικής νόησης και αποκλίνουσας – δημιουργικής σκέψης.

Βέβαια στα πλαίσια της τυλικής εκπαίδευσης που δεχόμαστε δίνεται ιδιαίτερη έμφαση όσον αφορά στις παρακάτω διαδικασίες της σκέψης: • Την ικανότητα της ανάλυσης. • Την κατανόηση των ισχυρισμών. • Τη σύλληψη και έκφραση λογικών επιχειρημάτων. • Την επιλογή ορθών απαντήσεων.

Ωστόσο, υπάρχει κι ένας άλλος τύπος έκφρασης ο οποίος δίνει έμφαση: • Στην εξερεύνηση ιδεών. • Στην ενεργοποίηση πολλών συλλογιστικών δυνατοτήτων. • Στην αναζήτηση πολλών απαντήσεων. • Στην υπέρβαση ενός «ναι» ή ενός «όχι».

Και οι δύο τρόποι σκέψης είναι ζωτικής σημασίας για μια επιτυχημένη οικογενειακή, κοινωνική και επαγγελματική ζωή. Παρ' όλα αυτά ενώ χρησιμοποιείται ο πρώτος τρόπος, αγνοείται ο δεύτερος με αποτέλεσμα να μη συμβάλει εποικοδομητικά στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης, όπως θα έπρεπε. Ειδικότερα: **ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ vs ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ** = αναλυτική vs γενική / συγκλίνουσα vs αποκλίνουσα/ συγκεντρωτική vs αποκεντρωτική/ πιθανότητα vs δυνατότητα/ κρίση vs αναστολή της κρίσης (αιωρούμενη)/ εστίαση vs διάχυση/ αντικειμενικότητα vs υποκειμενικότητα/ αριστερός λοβός του ημισφαιρίου vs δεξιός λοβός του ημισφαιρίου/ απάντηση με ναι ή όχι vs απάντηση με ναι και... / μονοδιάστατη vs πολυδιάστατη/ λογική vs καινοτομική/ κυριολεκτική vs παραστατική/...

Η διαδικασία της δημιουργικής σκέψης μπορεί να είναι συμπτωματική (τυχαία) ή και σκόπιμη.

Για να αναπτύξουμε τη δημιουργική σκέψη θα πρέπει: • να την ενθαρρύνουμε • να εξασκήσουμε το μυαλό μας εκμεταλλευόμενοι κάθε ευκαιρία. Ως προς την **ενθάρρυνση** της σκέψης μας μπορούμε να αρχίσουμε δίνοντας περισσότερες πληροφορίες από αυτές που συνειδητά κατανοούμε. Αν αγνοήσουμε αυτή τη δημιουργική πλευρά του εαυτού μας, είναι σαν να καταστέλλουμε την επικοινωνία με το υποσυνείδητο ή σαν να το περιορίζουμε. Γι' αυτό κρίνουμε σκόπιμο να εστιάζουμε την προσοχή μας σε δημιουργικές δραστηριότητες και καταγράφοντας τις σκέψεις μας. Μπορούμε επίσης να διατηρούμε ένα ημερολόγιο ιδεών. Το να καταγράφουμε μια φαινομενικά ασήμαντη ιδέα, ίσως να αποδειχτεί αργότερα ιδιαίτερα χρήσιμη. Ένας δεύτερος τρόπος ενθάρρυνσης δημιουργικών σκέψεων είναι η **άμεση εφαρμογή** τους. Δοκιμάζουμε νέες δραστηριότητες. Ακόμη και η επιστροφή στο σπίτι μας μέσω άλλης διαδρομής, όσο και αν μας φαίνεται ασήμαντο μπορεί να υποκινήσει μια δημιουργική σκέψη, γιατί απλούστατα με τον τρόπο αυτό υποκινούμε το μυαλό μας να επεξεργαστεί πέρα από τις γνώριμες και τακτικές συνήθειές του, κάποιες νέες. Το να ξεκινήσουμε να γράψουμε μια ιστορία ή να ζωγραφίσουμε κάτι, ίσως δε μας προκαλεί μια ιδιαίτερη εντύπωση. *Ποιο όμως θα ήταν το αποτέλεσμα, αν κάναμε κάτι που θα ήταν έξω από τα συνηθισμένα πλαίσια;* Όπως να καθίσουμε σε έναν βράχο πάνω στο κύμα και να ζωγραφίσουμε. Ίσως αυτή η αλλαγή ή κάθε αλλαγή έξω από τα συνηθισμένα να λειτουργούσε ενισχυτικά ή ακόμη να έδινε την ευκαιρία στη σκέψη μας να λειτουργήσει δημιουργικά.

Κάποιες μικρές τεχνικές που μπορούμε να υιοθετήσουμε προς την κατεύθυνση της δημιουργικής σκέψης:

• **Η πρόκληση δημιουργικές υποθέσεων για παραγωγή ιδεών:** – Χρειάζεται πραγματικά να δουλεύουμε; – Πόσο αναγκαίο είναι να έχουν οι πισίνες νερό; – Μπορεί η εκπαίδευση να αποβεί αρνητική; Ψάχνοντας απαντήσεις σε τέτοιου είδους υποθέσεις είναι δυνατόν να οδηγηθούμε ακόμη και στη δημιουργία νέων ιδεών ή και απαντήσεων. • **Αλλαγή του προσωπικού τρόπου προσέγγισης και αντίληψης διαφόρων πραγμάτων:** Μερικές φορές εφαρμόζουμε ασυνείδητα στην καθημερινότητά μας πράγματα περιττά και ενδεχομένως άσκοπα. Εάν παρατηρήσουμε όλα αυτά από την αρχή και κάτω από το πρίσμα νέων προοπτικών, ίσως διαφοροποιήσουμε τον προσωπικό τρόπο αντίληψης των πραγμάτων που είχαμε ως τώρα υιοθετήσει. • **Αλλαγή των νοητικών μας συνθηκών:** Για να αυξήσουμε την ενεργοποίηση των δημιουργικών μας ιδεών μπορούμε να εισάγουμε στην καθημερινότητά μας νοητικές δημιουργικές συνθήκες. Βέβαια, η ανάπτυξή τους απαιτεί ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, γι' αυτό το λόγο απαιτείται μια συστηματική επανάληψη.

Ως προς την αξιολόγηση της αποκλίνουσας – δημιουργικής σκέψης Όπως αναφέρει ο Παρασκευόπουλος, «υπάρχουν τυπικά παραδείγματα δοκιμασιών που απαιτούν αποκλίνουσα- δημιουργική σκέψη». Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται δοκιμασίες του τύπου: • **Οι γλωσσικές δοκιμασίες:** 1. Οι ασυνήθεις χρήσεις. 2. Οι συνέπειες. 3. Οι τροποποιήσεις. 4. Οι τίτλοι επεισοδίων. • **Εικονογραφημένες δοκιμασίες ... (απόσπασμα) Πηγή: ΥΠΕΠΘ ΙΔΕΚΕ (Παρασκευόπουλος Ι. Σιούτας Ν. Ζημιανίτης Κ. Κουταλέλη Ε. Παναγοπούλου Ε. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΙΔΕΩΝ, Χ.Χ. (ΣΕΛ 23-25. Επιλογή Κυρ. Περβανιάς Τ.Ε.)**